

Ulusal Eğitim, Toplum ve Dünya Dergisi

Öğretmenlerin Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Düzeyleri¹

Huriye SERT^a

Yükleme: 25.12.2023; Kabul: 08.02.2024; Yayınlanma: 01.03.2024

Özet

Anahtar Kelimeler:

Grup içi,
bağlılık,
sosyal ilişki,
öğretmen,
eğitim,
okul,
örgüt

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişkiler arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışma ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2022-2023 eğitim yılında Denizli ili Merkezefendi ilçesinde resmi okullarda görev yapan 278 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenler seçkisiz örnekleme ile seçilmiş ve tamamen gönüllü öğretmenlerden oluşmuştur. Araştırmada veriler kişisel bilgi formu, grup içi bağlılık ölçeği ve sosyal ilişkiler ölçekleri ile toplanmıştır. Toplanan verilerin güvenilirlik düzeyi yüksek düzeyde ölçülürken verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık algılarının bütün boyutlar ve genel olarak "Orta" düzeydedir. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin cinsiyet, öğrenim düzeyi ve medeni duruma göre farklılık göstermediği ancak kariyer düzeyi, kademe ve yaşa göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

a

MEB

Denizli, Türkiye

Orcid: 0009-0009-6877-2983

¹ Yazarın yüksek lisans bitirme projesinden

üretilmiştir.

Ulusal
Eğitim, Toplum ve Dünya
Dergisi

Teachers' Intra-Group Commitment and Social Relationship Levels

Abstract

This study, which investigated the relationship between in-group commitment and social relations in educational organizations, was conducted in the relational screening model. The sample of the research consists of 278 teachers working in public schools in Merkezefendi district of Denizli province in the 2022-2023 academic year. Teachers were selected by random sampling and consisted entirely of volunteers. In the study, data were collected with a personal information form, in-group commitment scale and social relations scales. While the reliability level of the collected data was measured at a high level, it was determined that the data showed a normal distribution. Parametric tests were used in the analyses.

Perceptions of in-group cohesion in educational organizations are at a "medium" level in all dimensions and in general. It has been determined that teachers' perceptions of in-group commitment and social relations in educational organizations do not differ according to gender, education level and marital status, but they do vary according to career level, stage and age.

Keywords:

In-group,
commitment,
social relationship,
teacher,
education,
school,
organization

MEB

Denizli, Türkiye

Orcid:0009-0009-6877-2983

Giriş

Bağlılık, bireylerin yaşamlarında önemli olarak algıladıkları kişi ve nesnelere karşı sahip oldukları ve daha sonra onlarla etkileşimlerinde gerekli eylemleri memnuniyet ve istekle yerine getirdikleri bir eğilim olarak tanımlanabilir. Grup içi bağlılıkla bireylerin emeklerinden anlam çıkarmalarını sağlayan bir örgüt anlayışı tesis edildiğinde, çalışma eylemine değer veren bir insan eğilimi anlayışı formüle etmek mümkün hale gelir. Grup içi bağlılık, çalışanın kendi örgütüne yönelik duygularını, örgüt içindeki karşılaşmalarına attığı yorumları ve örgüt ile çalışan arasındaki karşılıklı etkiyi kapsayan bir ahlaki sağlamlık durumu olarak nitelendirilebilir. Sosyal ilişkiler; bireyin belirli bir kişiye, çevresindeki diğer insanlara genel davranışlarından farklı davranması yönüyle "özel" bir yapı arz eder. Mutlu ve nispeten daha az mutlu insanların karşılaştırılmasında sonuçlar mutlu insanların benzer yüksek kalitede arkadaş ilişkileri, aile desteği ve romantik ilişkilere sahip ve daima yakınları ile güçlü sosyal ilişkiler içinde olduğunu göstermektedir. Eğitim örgütlerinde bağlılık diğer örgütler gibi oldukça önemlidir. Örgüt içinde bağlılığı etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlardan biri de sosyal ilişkilerdir. Örgüt içi sosyal ilişkilerin iyi olması bağlılık üzerinde de önemli etki yaratmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişkiler arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Bağlılık ve Örgütsel Bağlılık

Latince'den türetilen bağlılık, "birleştirme" eylemini ifade eder. Bağlılık duygusuna sahip olan bireyler kendilerini bir bütünün ayrılmaz üyeleri olarak algılar ve bu bağı sürdürme güdüsü sergilerler (O'Malley, 2000). Araştırmalara göre, bireyler yaşamları boyunca ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye olmak üzere üç temel sermaye biçimine sahip olmaktadır. Ayrıca, bu finansal sermayelerin yanı sıra bireyler sembolik sermayeye de sahip olurlar. Bireyler, yaşamları boyunca sahip oldukları çeşitli sermayeleri kullanarak amaca yönelik bir varoluş sürdürmeye çalışırlar. Bir birey doğduğu andan itibaren fiziksel bir alanı kendi alanı olarak kabul eder ve nihai amacı bu alanı korumak ya da geliştirmektir. Bu sosyal katılım alanının sürdürülebilmesi ekonomik, sosyal ve kültürel varlıkların kullanılmasına bağlıdır. Bourdieu, habitus kavramı aracılığıyla bir bireyin içsel kanaatleri, eylemleri ve bakış açıları hakkında fikir edinmeye çalışır. Habitus, bir bireyin değerlerinin, eylemlerinin ve sosyal konumunun yalnızca birikmiş deneyimlerle şekillenmek yerine, kişisel ve kolektif eğilimlerin sürekli olarak yeniden yapılandırılması süreciyle pekiştirildiği karmaşık bir sosyolojik olgu olarak tanımlanabilir (Costa & Murphy, 2015).

Gallup tarafından 2013 yılında 140 ülkeyi kapsayan kapsamlı bir anket, dünya genelinde çalışanların yalnızca yüzde 13'ünün mesleki çabalarına yönelik gerçek bir şevk ve gayret içinde olduğunu ortaya koymuştur. Gallup'a (2013) göre, bireylerin yaklaşık %63'ü kopuk ve motivasyondan yoksun olarak kategorize edilirken, yaklaşık %24'ü aktif olarak kopuk veya mutsuz olarak sınıflandırılmaktadır. İkinci kategoriye girenlerin çalışma arkadaşları arasında olumsuz duygular yayma olasılığının yüksek olduğu bildirilmektedir.

İş yaşamında sahip olunan olumsuz duyguların geribildirimi bir tür "hamster tekerinin" içinde sıkışıp kalarak, tekeri daha hızlı döndürmeye çalışmak şeklinde olabilmektedir (Leberecht, 2015). Örgütsel bağlılık kavramı, bağlılık ve bu benzetme arasındaki ilişki düşünüldüğünde, örgütsel yaşamı bir çark ve çalışanları da bu çarkın içine hapsolmuş 'hamster'lar olarak gören geleneksel benzetmenin tersine çevrilmesi olarak algılanabilir. Çark (organizasyon), çalışanların potansiyellerini bastıran boğucu ve daraltıcı bir yapı olarak algılanmak yerine, kariyer ilerlemesi ve bireysel gelişim açısından onları geleceğine doğru iten bir itici güç olarak görülebilir.

Olumlu duygusal durumların ortaya çıkması, iş performansının artmasını sağlar. Olumlu geribildirim kendi kendini güçlendiren bir yapıya sahiptir ve bu da iş kalitesinin artmasına ve çalışan bağlılığının yükselmesine neden olur. Sürdürülebilir örgütsel bağlılık ile karakterize edilen bir ortamda, çalışanlar, yöneticiler, işverenler, tüketiciler ve müşteriler de dahil olmak üzere çeşitli paydaşlar için karlı bir sonuç elde edilir (Schwartz, 2015). "... 2014'te ABD'de Eşit İstihdam Fırsatları Komisyonu, Long Island merkezli bir müşteri hizmetleri şirketi olan United Health Programs of America'ya, çalışanların birbirlerine "Seni Seviyorum" demeye zorladığı için dava açtı. Şirketin İnsan Kaynakları Bölümü, işyerinde maneviyatın, motivasyonu ve satışları artıracağına inanıyordu. Çalışanların her sabah, meslektaşlarına ve patronlarına (sevgi dâhil) derin duygusal bağlılıklarını ifade etmeleri ve büroda dua etmeleri gerekiyordu. Birkaç çalışan özel hayatlarına bu denli müdahale edildiği için şikâyetçi oldu. Bir kişi sevgi, dua ve barış gösterisi ritüeline katılmadığı için şirket yönetimi tarafından işten atıldı..." (Reuters, 2014). Çalışanlar olumlu bir öz imaja sahip olduklarında daha yüksek performans gösterirler. Örgütsel bağlılığın amacı, çalışan memnuniyeti ile örgütsel hedeflere ulaşılması arasında uygun bir denge kuran sağlam bir çerçeve oluşturmaktır. Bu, her çalışanın temel güdüleriyle uyumlu koşullar altında faaliyet göstermesinin ve böylece optimum performans sağlamanın çok önemli olduğu anlamına gelir. Çalışan memnuniyeti, kurum üzerinde mümkün olan en büyük etkiyi yaratmakla eş anlamlıdır.

Grup İçi Bağlılık ve Etkileri

Grup içi bağlılık; Grubun üyelerinin birbirlerine yakınlaşmaları ve bağlı olmalarını sağlayan sosyal bağlar oluşturma eğilimleri olarak tanımlanabilir (Yurdakul, 2021). Grup içi bağlılık; Grup üyelerin kaynaklarından daha fazla olarak üyelerin birlikte hareket etmelerine olanak sağlayan bir bütünlüktür (Öcel ve Aydın, 2006). Bu durum okul ve öğretmenler açısından ele alındığında öğretmenlerin kendi içlerinde oluşan ve birlikte hareket etmelerini sağlayan sosyal bağlar olarak ele alınabilir. Alhija ve Fresko (2010) okul kültürünün öğretmenlerin grup içi bağlılıklarını ve sosyalleşmelerini destekler nitelikte olduğunu belirtmektedir. Okullardaki işbirlikçi ve samimi ilişkilerin grup içi bağlılıkları arttırdığı grup üyelerinde güvenme hissi sağladığı ileri sürülmektedir (Pescosolido, 2003).

Belirli bir grup içinde yüksek düzeyde uyum, bireysel üyelerin performansının yanı sıra grubun genel işleyişi üzerinde de derin bir etkiye sahip olabilir. Kapsamlı araştırmalar, iç gruba güçlü bir bağlılığın çok sayıda avantajlı ve yapıcı sonuç doğurduğunu göstermiştir (Toseland & Rivas, 2017). Bu sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Olumlu ve olumsuz duyguların ifadesi
- Grup üyeleri ile iletişim isteği
- Diğer üyelerin geri bildirimlerinin ve değerlendirmelerinin etkin kullanımı
- Üyelerin birbirlerini etkilemesi
- Kendine güven, kendine saygı, kişisel uyum ve toplu etkinlik duyguları
- Grup deneyiminden memnuniyet
- Hedeflere ulaşmak için azim
- Grup işleyişinin sorumluluğunu almaya isteklilik
- Hedeflere ulaşma, bireysel ve grup performansı ve örgütsel bağlılık

Bunlara ek olarak Yalom (2005) grup içi bağlılığı yüksek gruplarda işten ayrılımların da az olduğunu ve bu yüzden de bu grupların daha dengeli olduklarını öne sürmüştür. Yine aynı doğrultuda Mcpherson ve Smith-Lovin (2002) grup içi bağlılığı yüksek gruplarda üyelerin birbirleriyle sıkı ilişkiler kurduklarını ve bu bağlar sayesinde gruptan ayrılımların çok az olacağını ortaya koymuşlardır. Onlara göre grup üyeleri ile olan bağlar gruptan ayrılımları azaltır, grup dışı üyelerle olan bağlar ise gruptan ayrılımları artırır.

Sosyal İlişki Tanım ve Kavramı

Sosyal ilişkileri tanımlamadan önce sosyolojinin tanımlamasını yapmak gerekmektedir.

Sosyoloji teriminin kökeninin socius ile logos kelimelerinin birleşmesinden ortaya çıktığı bilinmektedir (Sezal, 2014). Sosyoloji, insanın toplum içerisindeki hayatının, insan toplumları ve insan gruplarının bilimsel incelemesidir. Sosyoloji incelediği konu gereği insanın bizzat kendi davranışlarını incelemesi açısından zorlayıcıdır. Sosyolojik inceleme, birçok konuyu kapsayabileceğinden dolayı çok geniş bir açıya sahiptir. Bireysel ve toplumsal yaşantının etkileşimi sosyolojik bakış açısının temelini oluşturmaktadır (Giddens, 2012). Ancak Max Weber sosyolojik ilginin asıl nesnesini açıklarken tasarladığı çerçevede, toplum diye bir şey yoktur; yalnızca birbirleriyle sosyal ilişkiler kuran kişilerden ya da gruplardan bahsedilebileceğini belirtmektedir. Bireysel ve toplumsal yaşantının etkileşimi de sosyal ilişkiler sonucunda ortaya çıktığı için sosyolojik bakış açısı bakımından ehemmiyeti ortadadır. Toplumsal değişimin, hayatın ve insanların davranışlarının neden ve sonuçlarının incelenmesi sosyal ilişkileri ortaya koymaktadır (Arda ve Durmaz, 2019). Sosyal ilişki; eğitimin sosyal yaşamdaki işlevi, toplumsal roller, iş bölümü yapısı, zamanın kullanımı gibi sosyoloji biliminin incelediği birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Sosyal ilişki, insanlar arasında oluşan ilişkilerin tümü olarak değerlendirilmektedir (Uludağ, 2017). Bu bağlamda sosyal ilişkilerin tanımı: iki ya da daha fazla sayıdaki insanın karşılıklı olarak girdiği ve devam ettirdiği, kısa ve uzun süreli olarak bir toplumda yaşayan kişiler tarafından oluşan anlamlı ilişkilerin tümüne sosyal ilişkiler denir (Cevizci, 2000).

Sosyal ilişki, bir tür sosyal sermaye olarak da değerlendirilmektedir. Literatürde sosyal sermaye kavramının, insanlar arası ilişkilerin yapısına bağlı olduğu belirtilmektedir. Yani sosyal sermaye bireyler üstü toplumsal ilişkiler alanına girmekte olup farklı bir sermaye biçimini oluşturmaktadır (Özügürlü, 2006). Sosyal ilişkilerin içerisinde yer alan sosyal sermaye, son dönemlerde önemli bir kaynak olarak değerlendirilmekte ve birçok farklı disiplinin ilgisini çekmektedir. Sosyal sermaye, örgütün bünyesinde bulunan çalışanlar arası ilişkilerin sayesinde ortaya çıktığı gibi örgüt dışında bulunan diğer örgütler, müşteriler, tedarikçiler vb. yapılarla olan ilişkiler sonucunda da ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2008).

Sosyal ilişkinin anlamına dair Arda ve Durmaz (2019), çalışmalarında sosyal ilişki kavramının neyi andırdığını ortaya koymaya çalışmışlardır. Bunun sonucunda sosyal ilişki kavramının 25 farklı anlamı andırdığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu 25 farklı anlamdan en yüksek düzeyde, sırasıyla iletişim kurma, arkadaşlık, sosyal çevre ve insan anlamlarını andırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmadan anlaşılacağı üzere Sosyal ilişki; iletişim kurma, arkadaşlık, sosyal çevredeki etkileşimler ve insanlar arasında oluşan bir durumu

ifade etmektedir. Ayrıca sosyal ilişkiler açısından örgüt içi ağlar ve ağ yapısının önemi de yadsınmaz. Ağ yapısı; güç dağılımı, iş tatmini ve bireylerin üretkenliği açısından büyük önem taşımaktadır. Sosyal ilişkiler; görüldüğü üzere sosyoloji bilimi, örgüt yapılarının belirlenmesi, ağ yapılarının incelenmesi ve sosyal sermaye oluşturması bakımından birçok öneme sahiptir.

Sosyal İlişkiler

Sosyal ilişkiler, insanın hayatında önemli bir yer tutmaktadır. İnsanlar, hayatlarının büyük bir bölümünü diğer bireylerle ilişkiler tesis ederek sürdürmektedirler. Yeterli düzeyde sosyal becerilere sahip olan bireyler, hayatlarının çeşitli bölümlerinde daha sağlıklı ilişkiler kurabilmektedirler. Bireyin yaşamının ilerleyen dönemlerinde sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesinde, çocukluk döneminde kazanılan sosyal becerilerin büyük etkisi bulunmaktadır. Çocukluk yıllarında yeterli düzeyde sosyal beceriler kazanması, çocuğun yaşamındaki farklı bölümlerde önemli başarılar kazanması ve sosyal uyum sağlaması bakımından önem arz etmektedir (Kabasakal ve Çelik, 2010).

Çocukların toplumun içinde kendine bir konum sağlayabilmesi toplumdaki diğer üyeler tarafından kabullenilmesiyle gerçekleşebilecek bir oluşumdur. Bütün toplumların kendisine özgü tutumları ve davranışları olup, her çocuğun bu tutumları ve davranışları kazanması ve benimsemesi talep edilmektedir. Bu davranışların belki de en önemlisi sosyal becerilerdir. Sosyal becerileri çocukların sosyal ortamlarında kabullenilmelerini ve sosyal ilişkilerinin olumlu olarak gelişmesini temin eden, duygular, düşünceler, tutumlar ve davranışlardır. Çocuklar bu sahip oldukları sosyal beceri düzeyinin artmasıyla toplumda daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler (Samancı ve Uçan, 2017).

Sosyal beceri, çok farklı boyutlara sahip olmakla birlikte en önemli iki bileşeni "uygunluk" ve "yetkinlik"tir. Uygunluk, bireyin davranışlarının toplumdaki diğer bireyler tarafından onaylanmasını ve kabul görmesini ifade eder. Yetkinlik ise bireyin davranışının amaçlanan hedefe ulaşması başka bir ifadeyle davranış ile düşüncenin tutarlılığını ifade etmektedir (Segrin ve Giverts, 2003).

Sosyal beceri kavramı, sıklıkla sosyal yeterlilik kavramıyla karıştırılmaktadır. Sosyal yeterlilik, kişinin belirli durumdaki davranış performansının genel niteliği ile ilgili sosyal yargıları ifade eden bir kavramdır. Sosyal yetenekler ise sosyal ortamda gösterilen davranış biçimini ifade etmektedir. Sosyal yeterliliğe sahip bireyler sosyal beceriye de sahiptir (McFall, 1982). McFall (1982), sosyal beceri ve sosyal yeterlik kavramalarının birbirinin yerine kullanılmayacak kavramlar olduğunu ifade etmektedir. McFall'a göre

beceri, bir sosyal bir görevi yeterli bir biçimde yerine getirebilmek için gereken kişiye özgü yetenekler şeklinde tanımlanır (Kabasakal ve Çelik, 2010). Diğer taraftan kişilerin sahip oldukları bu sosyal becerileri hangi durumlarda ve nasıl kullanacaklarını yeterli bir şekilde öğrenememiş oluşları sosyal beceri eksikliği ortaya çıkarmaktadır (Hops, 1983). Diğer taraftan sosyal becerinin gelişmesi, sosyal yeterlik gelişmesiyle eş zamanlıdır. Çocuğun kendini ifade etmesi, kendisine güvenmesi, arkadaşları tarafından kabul görmesi, destekleyici sosyal çevre ve sosyal bağımsız hem sosyal beceri hem de sosyal yeterlik ile ilgili kavramlardır (Akkök, 2003). Bacanlı (1999)'ya göre sosyal beceriler, bireyin kendisinin haricindeki bireylerle karşılıklı sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesi için gereken becerilerdir. Sosyal yeterlikse, bir bireyin bazı sosyal bağları korumak için gereken becerilerin davranışa dönüşüp dönüşmediğini belirlemekte, bu manada sosyal genel kabul görmüş bir ölçüye göre kişinin değerlendirilmesini içeren bir kavramdır. Sosyal yeterliliğe sahip bir bireyin sosyal becerilere de sahip olduğu ifade edilmektedir.

Sosyal beceriler, kişinin bireysel yeterliliğini ifade eden önemli bir etken olmakta, sosyal becerilerin eksikliği durumunda bireyler psikolojik ve sosyal olarak ilişki kurmakta, ilişkilerini sürdürmekte, problemlerle karşı karşıya kaldıkları zaman bu problemlerle mücadele etmekte zorlanmakta, sosyal etkileşimin insan hayatının ayrılmaz bir parçası olduğu gözlenmektedir (Kabasakal ve Çelik, 2010).

Grup içi Bağlılık ve Sosyal İlişkiler Arasındaki ilişki

Grup içi bağlılık üzerinde etkili pek çok öge bulunmaktadır. Bu durum sosyal ilişkiler içinde geçerli bir durumdur. Grup içi bağlılığın yüksek olduğu gruplarda üyeler arasında sosyal bağlar ve sosyal ilişkilerde yüksektir. Grup içi bağlılıkta sosyal ilişkilerin yüksek olması da önemli bir etkidir. Grup içi bağlılığın yüksek olduğu gruplarda grup üyelerinin gereksinimlerinin karşılanması, sosyal iletişim, bağlılıkları ve sosyalleşmelerinin artması sağlanmaktadır. Grubu oluşturan üyelerin farklı amaç ve gereksinimlerinin de grup içi bağlılıkla rahatlıkla karşılanması mümkün olabilmektedir. Gruplarda karşılanan en önemli gereksinimlerden biri de sosyalleşme ve sosyal ilişkilerin rahatlıkla ve çok iyi biçimde karşılanmasıdır (Gibson, 1999). Okullarda öğretmenler arasında işbirliği, sosyalleşme, birlikte iş başarımı gibi etkenler grup oluşunda etkilidir. Bunun yanında okul ikliminin olumlu etkileri de grup içi bağlılık ve sosyal ilişkiler üzerinde olumlu etki yaratmaktadır (Karacaoğlu ve Güney, 2010)

Çalışanların sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak için bir gruba katılma ya da sosyal ilişkilerini güçlü olmasından dolayı gruba alınma kabul edilme durumlarında da grup içi

ilişkiler artması ve grup içi bağlılıkların meydana gelmesi mümkün olabilmektedir (Alhija ve Fresko, 2010). Okullardaki çalışma ortamının katılımcı, demokratik ve işbirliğine dayalı olduğu durumlarda öğretmenler arası sosyal ilişkilerin daha yüksek düzeyde olması grup içi ilişki ve bağlılıkların artması mümkün olabilmektedir. Grupların üyeleri arasında güvenlik, dayanışma, işbirliği ve korunma gibi özellikleri ile üyelerinin bağlılıklarını ve güvende hissetmelerine imkan vermektedir. Çalışmalarda grup üyelerinin görevlerini yapma becerisine güvenmesi halinde grubun daha uyumlu ve daha etkin çalıştığını göstermektedir (Pescosolido, 2003). Grubun etkililiğinde sosyal ilişkilerin yeterli ve iyi düzeyde olması önemlidir. Sosyal ilişkilerin zayıf ve yetersiz olması halinde grubun başarılı olması, sağlıklı işbirliği ve koordine yapılabilmesi oldukça güçtür.

Grup içi bağlılık grup bağlılığı, sosyalleşme, sosyal ilişkiler, işbirliği, teşvikler, statü, prestij, yükselme, tanınma, aday olma, kaynak sağlama, kaynaklara erişim vb. pek çok etkenden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir (Toseland ve Rivas, 2017). Bunun yanında memnuniyet beklentisi, tatmin olma, deneyimlerini paylaşma gibi beklentiler grup içi bağlılıkları etkilerken aynı zamanda sosyal ilişkilerini de geliştirmektedir. Dolayısıyla sosyal ilişkilerin iyi düzeyde olması grup üyelerinin bağlılıklarını artırıcı etkide bulunacağı gibi grup içi bağlılıkları yüksek olan üyelerin de sosyal ilişkileri iyi düzeyde olabilecektir. İnsanların sosyal yaşamlarında önemli olan sosyal ilişki kurma ve sürdürme iş yaşamında da çok önemlidir. Bundan dolayı öğretmenler ölçeğinde düşünüldüğünde sosyal ilişkilerin grup içi bağlılıklarını olumlu etkilediği ve katkı sağladığı söylenebilir. Benzer şekilde grup içi bağlılıkları yüksek üyeler arasında sosyal ilişkilerin de güçlü ve yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmanın problem cümlesi; Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişkiler arasındaki ilişki ne düzeydedir?" biçiminde ifade edilmiştir. Araştırmanın alt problemleri şöyledir.

1. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları ne düzeydedir?
2. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin (a) cinsiyetlerine, (b) öğrenim düzeylerine, (c) kariyer durumlarına, (d) çalışma kademelerine, (e) yaşlarına, (f) medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki arasındaki ilişki düzeyi nedir?

Yöntem

Araştırma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Gerçeklikte mevcut olan iki durum arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik olduğu için ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri, "geçmişte veya hali hazırda mevcut olan bir durumu (olay,

kişi, nesne) kendi şartları içinde olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan araştırma modelleridir” şeklinde ifade edilmektedir (Karasar, 2017).

Örneklem/Çalışma Grubu/Katılımcılar

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim yılında Denizli ili Merkezefendi ilçesinde resmi okullarda görev yapan öğretmenler oluşturacaktır. Evrende yaklaşık 3300 öğretmen bulunmaktadır. Evrenini temsil edecek özelliklere sahip öğretmenler arasından “Seçkisiz örnekleme” yöntemiyle seçilen 278 öğretmene ulaşılarak veriler toplanmıştır

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımları

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	176	63,3
	Erkek	102	36,7
Eğitim düzeyi	Lisans	230	82,7
	Lisansüstü	48	17,3
Kariyer düzeyi	Öğretmen	67	24,1
	Uzman öğretmen	174	62,6
	Başöğretmen	37	13,3
Kademe	İlkokul	32	11,5
	Ortaokul	33	11,9
	Lise	213	76,6
Yaş	24-35	85	30,6
	36-40	80	28,8
	41-45	56	20,1
	46 ve üstü	57	20,5
Medeni durum	Evli	243	87,4
	Bekar	35	12,6

Tablo 1’de araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 63,3’ü kadınlardan oluşurken % 36,7’si erkeklerden oluşmaktadır ve araştırmaya katılanların çoğu kadınlardan oluşmaktadır. Öğretmenlerin % 82,7’si lisans mezunu iken % 17,3’ü lisansüstü mezunudur ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin % 62,6’ı uzman öğretmen, % 24,1’i öğretmen ve % 13,3’ü baş öğretmen unvanlı olup öğretmenlerin genel olarak kariyer düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin % 76,6’sı liselerde, % 11,9’u ortaokul ve % 11,5’i ilkokullarda çalışmaktadır. Öğretmenlerin % 30,6’sı 24-35 yaş, % 28,8’i 36-40 yaşlarda ve % 20,1’i 41-45 yaşlardakilerden oluşmaktadır.

Öğretmenlerin % 87,4'ü evlilerden % 12,6'sı bekarlardan oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşacaktır. Ölçeğin birinci bölümünde öğretmenlere ait genel bilgiler "Cinsiyet, öğrenim düzeyi, kariyer durumu, çalışma kademeleri, yaş ve medeni durum" olmak üzere 6 soru yer alacaktır.

İkinci bölümde öğretmenlerin grup içi bağlılıklarını ölçmek için Yurdakul ve Çelik (2022) tarafından geliştirilen "Grup İçi Bağlılık Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, 18 maddeden oluşmakta ve 5'li Likert tipi (1=Asla, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Genellikle, 5=Her zaman) bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 18-90 arasındadır. Puanların artması öğretmenlerin grup içi bağlılığın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek sosyal bütünlük (1, 2, 3, 4, 6, 12, 14. Maddeler), görev bağlılığı (7, 8, 9, 10, 13. Maddeler) ve sosyal çekicilik (5, 11, 15, 16, 17. Maddeler) olarak 3 boyutludur. Sosyal Bütünlük 0,80; Görev Bağlılığı 0,71; Sosyal Çekicilik 0,70 ve Grup İçi Bağlılık 0,83 Cronbach Alpha yüksek güvenilirlik katsayılarına sahiptir. Ölçekte 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13,15,16 ve 17 nolu maddeler ters kodlanmıştır.

Üçüncü bölümde öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerini ölçmek için Köse, Öztürk ve Acar (2022) çalışmalarında geliştirdikleri "Sosyal İlişkiler Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, 10 madde ve 3 boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar aile ilişkileri (1-3), akrabalık/komşuluk ilişkileri (4-6) ve arkadaşlık ilişkileri (7-10) ile ölçülmüştür. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayıları aile ilişkileri ,759; akrabalık/komşuluk ilişkileri ,776 ve arkadaşlık ilişkileri ,760 ve genel sosyal ilişki ,799 olup yüksek düzeydedir. Ölçek maddeleri "Çok uzak (1)" ile "Çok yakın (5)" arasında değişen 5'li Likert tipinde hazırlanmıştır.

Verilerin toplanması sürecinde gerekli iş ve işlemler yapılmıştır. İzin için MEB platformu kullanılarak başvuru yapılmış ve evraklar enstitüye verilerek süreç izlenmiştir. Gerekli iznin alınmasından sonra ölçekler yeter sayıda çoğaltılarak verilerin toplanacağı okullara gidilmiştir. Okul yöneticilerine alınan izin gösterilerek öğretmenlere çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Öğretmenlerden gönüllük esasına dayalı olarak çalışma katkı sağlamaları istenmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak destek veren öğretmenlere ölçekler dağıtılarak doldurmaları için gerekli süre verilmiştir. Ölçekleri doldurma süresi yaklaşık 10-15 dakika kadar sürmüştür. Ölçekler doldurulduktan sonra öğretmenlerden geri toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmenlerden toplanan veriler SPSS 24 istatistik programına kodlanarak girilmiştir. Verilerin öncelikle güvenilirlik değerlerine bakılmış ve güvenilirlik katsayısının grup içi bağlılık ölçeğinin ,887 ve sosyal ilişki ölçeğinin ,854 olarak ölçüldüğü ve yüksek güvenilirlik derecesinde olduğu görülmüştür. Verilerin normal dağılım analizine basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) testiyle bakılmış ve bulgular Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Verilerin Basıklık ve Çarpıklık Analizi Sonuçları

	Basıklık (Kurtosis) Değeri	Çarpıklık (Skewness) Değeri
Sosyal bütünlük boyutu	,458	-,431
Görev bağlılığı boyutu	,267	-,337
Sosyal çekicilik boyutu	,116	-,344
Genel grup içi bağlılık düzeyi	1,075	,069
Aile ilişkileri boyutu	,911	-,931
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	,166	,178
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	,721	,088
Genel sosyal ilişki düzeyi	1,221	-,267

Tablo 2’de görüldüğü biçimde ölçekler ve alt boyutlarının “Basıklık ve Çarpıklık” değerleri $+1,50$ aralığındadır. Tabachnik ve Fidell (2013)’ e göre skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerleri $-1,50$ ile $+1,50$ arasında ise normal dağılım olduğu kabul edilir. Buna göre veriler normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi halinde analizlerde parametrik testlerin kullanılması gerekmektedir. Bundan dolayı araştırmanın analizleri parametrik testlerle yapılmıştır.

Araştırmanın analizlerinde:

- Öğretmenlerin kişisel özelliklerine göre dağılımlarında frekans, ortalama, standart sapma ve yüzde değerlerine bakılmıştır.
- İkili kategorilerin karşılaştırılmasında “Bağımsız Örneklem T” testi yapılmıştır.
- İkiden fazla kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında “tek yönlü varyans analizi” analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda farklılık çıkması halinde fark olan grupların tespiti için Post Hoc Tukey HSD analizi yapılmıştır.
- Manidarlık sınamalarında anlamlılık değeri ,05 olarak göz önüne alınmıştır.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları ne düzeydedir?” şeklindedir.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algılarına ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Öğretmenlerin Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Algıları

Alt boyutlar ve ölçek	n	$\bar{X}$	s	Düzeyi
Sosyal bütünlük boyutu	278	3,21	,86	Orta düzey
Görev bağlılığı boyutu	278	3,28	,90	Orta düzey
Sosyal çekicilik boyutu	278	3,33	,89	Orta düzey
Genel grup içi bağlılık düzeyi	278	3,27	,55	Orta düzey
Aile ilişkileri boyutu	278	3,92	,94	Yüksek

Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	278	2,87	,89	Orta düzey
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	278	3,17	,76	Orta düzey
Genel sosyal ilişki düzeyi	278	3,30	,68	Orta düzey

Tablo 3'te eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları yer almaktadır. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık algılarının bütün boyutlar ve genel olarak "Orta" düzeyde olduğu görülmektedir. Eğitim örgütlerinde sosyal ilişki algıları ($\bar{X}=3,92$), ortalamayla aile ilişkileri boyutu yüksek düzeyde olduğu görülürken ($\bar{X}=3,17$) ortalamayla arkadaşlık ilişkileri boyutu orta düzeyde, genel sosyal ilişki düzeyinin ($\bar{X}=3,30$) ortalamayla orta düzeyde olduğu görülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi "Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin (a) Cinsiyetlerine, (b) Öğrenim düzeylerine, (c) Kariyer durumlarına, (d) Çalışma kademelerine, (e) Yaşlarına, (f) Medeni durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?" şeklindedir.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin cinsiyetlerine göre t testi analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Öğretmenlerin Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Algılarının Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Analizi

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	s	t	p
Sosyal bütünlük boyutu	Kadın	176	3,29	,81	1,92	,05
	Erkek	102	3,08	,94		
Görev bağlılığı boyutu	Kadın	176	3,27	,82	-,33	,73
	Erkek	102	3,30	,96		
Sosyal çekicilik boyutu	Kadın	176	3,27	,86	-1,58	,11
	Erkek	102	3,44	,92		
Genel grup içi bağlılık düzeyi	Kadın	176	3,28	,57	,33	,74
	Erkek	102	3,25	,51		
Aile ilişkileri boyutu	Kadın	176	3,93	,86	,38	,70,
	Erkek	102	3,89	,93		
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Kadın	176	2,84	,85	-,70	,48
	Erkek	102	2,92	,95		
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Kadın	176	3,13	,75	-1,03	,30
	Erkek	102	3,23	,78		
Genel sosyal ilişki düzeyi	Kadın	176	3,28	,63	-,58	,56
	Erkek	102	3,33	,76		

*p<0,05

Tablo 4'te eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin cinsiyetlerine göre analiz sonuçları yer almaktadır. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık

düzeylerinin cinsiyetlerine göre sosyal bütünlük boyutunda ($t=1,92$; $p>0,05$), görev bağlılığı boyutunda ($t=-,33$; $p>0,05$), sosyal çekicilik boyutunda ($t=-1,58$; $p>0,05$) ve genel grup içi bağlılık düzeylerinde ($t=-,33$; $p>0,05$) farklılık görülmemektedir. Bulgular öğretmenlerin cinsiyetlerine göre eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Eğitim örgütlerinde sosyal ilişki düzeylerinin cinsiyetlerine göre aile ilişkileri boyutunda ($t=-,38$; $p>0,05$), akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($t=-,70$; $p>0,05$), arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($t=-1,03$; $p>0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($t=-,58$; $p>0,05$) farklılık görülmemektedir. Bulgular öğretmenlerin cinsiyetlerine göre eğitim örgütlerinde sosyal ilişki düzeylerinin alt boyutlarda ve genel olarak farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki alguları öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre t testi analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Öğretmenlerin Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Algularının Öğretmenlerin Eğitim Düzeylerine Göre Analizi

	Eğitim düzeyi	n	$\bar{X}$	s	t	p
Sosyal bütünlük boyutu	Lisans	230	3,23	,87	,96	,33
	Lisansüstü	48	3,10	,85		
Görev bağlılığı boyutu	Lisans	230	3,27	,89	-,38	,70
	Lisansüstü	48	3,33	,95		
Sosyal çekicilik boyutu	Lisans	230	3,31	,90	-,79	,43
	Lisansüstü	48	3,43	,84		
Genel grup içi bağlılık düzeyi	Lisans	230	3,27	,55	,06	,94
	Lisansüstü	48	3,26	,56		
Aile ilişkileri boyutu	Lisans	230	3,92	,94	-,05	,95
	Lisansüstü	48	3,92	,91		
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Lisans	230	2,84	,89	-1,09	,27
	Lisansüstü	48	3,00	,88		
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Lisans	230	3,16	,76	-,42	,67
	Lisansüstü	48	3,21	,79		
Genel sosyal ilişki düzeyi	Lisans	230	3,29	,68	-,64	,52
	Lisansüstü	48	3,36	,69		

* $p<0,05$

Tablo 5'te eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki alguları öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre analiz sonuçları yer almaktadır. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin eğitim düzeylerine göre sosyal bütünlük boyutunda ($t=-,96$; $p>0,05$), görev bağlılığı boyutunda ($t=-,38$; $p>0,05$), sosyal çekicilik boyutunda ($t=-,79$; $p>0,05$) ve

genel grup içi bağlılık düzeylerinde ($t= ,06$; $p>0,05$) farklılık görülmemektedir. Bulgular öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Eğitim örgütlerinde sosyal ilişki düzeylerinin cinsiyetlerine göre aile ilişkileri boyutunda ($t=-,05$; $p>0,05$), akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($t=-1,09$; $p>0,05$), arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($t=-,42$; $p>0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($t=-,64$; $p>0,05$) farklılık görülmemektedir. Bulgular öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre eğitim örgütlerinde sosyal ilişki düzeylerinin alt boyutlarda ve genel olarak farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin kariyer düzeylerine göre ANOVA testi analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Öğretmenlerin Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Algılarının Öğretmenlerin Kariyer Düzeylerine Göre Analizi

	Kariyer düzeyi	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Sosyal bütünlük boyutu	Öğretmen	67	3,23	,72	1,78	,16	-
	U. Öğretmen	174	3,26	,88			
	Başöğretmen	37	2,96	,09			
Görev bağlılığı boyutu	Öğretmen	67	3,16	,82	1,19	,30	-
	U. Öğretmen	174	3,29	,89			
	Başöğretmen	37	3,44	,81			
Sosyal çekicilik boyutu	Öğretmen	67	3,07	,84	4,31	,01*	1-2; 1-3
	U. Öğretmen	174	3,39	,87			
	Başöğretmen	37	3,55	,96			
Genel grup içi bağlılık düzeyi	Öğretmen	67	3,17	,46	1,56	,21	-
	U. Öğretmen	174	3,30	,58			
	Başöğretmen	37	3,28	,50			
Aile ilişkileri boyutu	Öğretmen	67	4,09	,84	2,83	,06	-
	U. Öğretmen	174	3,81	,94			
	Başöğretmen	37	4,08	,89			
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Öğretmen	67	3,01	,97	3,02	,05	-
	U. Öğretmen	174	2,77	,83			
	Başöğretmen	37	3,09	,96			
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Öğretmen	67	3,43	,82	5,15	,00*	1-2
	U. Öğretmen	174	3,04	,66			
	Başöğretmen	37	3,29	,95			
Genel sosyal ilişki düzeyi	Öğretmen	67	3,50	,69	6,53	,00*	1-2
	U. Öğretmen	174	3,19	,63			
	Başöğretmen	37	3,47	,79			

* $p<0,05$

1. Öğretmen

2. Uzman öğretmen

3. Başöğretmen

Tablo 6’da eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin kariyer düzeylerine göre analiz sonuçları yer almaktadır. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin kariyer düzeylerine göre sosyal bütünlük boyutunda ($F=1,78$; $p>0,05$), görev bağlılığı boyutunda ($F=1,19$; $p>0,05$) ve genel grup içi bağlılık düzeyinin ($F=1,56$; $p>0,05$) farklılık göstermediği görülmektedir. Ancak sosyal çekicilik boyutunda ($F=4,31$; $p<0,05$) ise farklılık göstermektedir. Post Hoc TUKEY analizi sonucunda farkın öğretmen unvanlılar ile uzman öğretmen unvanlılar arasında uzman öğretmen unvanlılar lehine ve öğretmen unvanlılarla başöğretmen unvanlılar arasında ve başöğretmen unvanlılar lehine yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmen unvanlıların grup içi bağlılık düzeylerinin uzman ve başöğretmen unvanlılara göre düşük düzeyde kaldığı görülmektedir.

Öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerinin kariyer düzeylerine göre aile ilişkileri boyutunda ($F=2,83$; $p>0,05$) ve akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($F=3,02$; $p>0,05$) farklılık göstermemektedir. Ancak arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($F=5,15$; $p<0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($F=6,53$; $p<0,05$) farklılık göstermektedir. Post Hoc TUKEY analizi sonucunda arkadaşlık ilişkileri boyutuyla genel sosyal ilişki düzeylerinde farkın öğretmen unvanlılar ile uzman öğretmen unvanlılar arasında ve öğretmenler lehine yüksek olduğu görülmektedir.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin kademelerine göre ANOVA testi analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Öğretmenlerin Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Algılarının Öğretmenlerin Kademelerine Göre Analizi

	Kademe	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Sosyal bütünlük boyutu	İlkokul	32	3,88	,67	8,05	,00*	1-3;2-3
	Ortaokul	33	3,59	,63			
	Lise	213	3,05	,86			
Görev bağlılığı boyutu	İlkokul	32	3,78	,78	9,32	,00*	1-3;2-3
	Ortaokul	33	3,62	,72			
	Lise	213	3,15	,90			
Sosyal çekicilik boyutu	İlkokul	32	3,77	,75	8,29	,00*	1-3;2-3
	Ortaokul	33	3,66	,50			
	Lise	213	3,22	,92			
Genel grup içi bağlılık düzeyi	İlkokul	32	3,81	,65	8,76	,00*	1-3;2-3
	Ortaokul	33	3,62	,53			
	Lise	213	3,13	,45			
Aile ilişkileri boyutu	İlkokul	32	4,11	,59	1,45	,23	-

	Ortaokul	33	3,72	,97			
	Lise	213	3,92	,95			
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	İlkokul	32	2,92	,67	,15	,85	-
	Ortaokul	33	2,80	,81			
	Lise	213	2,88	,93			
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	İlkokul	32	2,95	,52	4,35	„01*	2-3
	Ortaokul	33	2,90	,41			
	Lise	213	3,24	,82			
Genel sosyal ilişki düzeyi	İlkokul	32	3,29	,46	1,48	,22	-
	Ortaokul	33	3,12	,61			
	Lise	213	3,33	,71			
*p<0,05	1. İlkokul	2. Ortaokul	3. Lise				

Tablo 7’de eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin kademelerine göre analiz sonuçları yer almaktadır. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin görev yaptıkları kademeye göre sosyal bütünlük boyutunda ($F=8,05$; $p<0,05$), görev bağlılığı boyutunda ($F=9,32$; $p<0,05$), sosyal çekicilik boyutunda ($F=8,29$; $p<0,05$) genel grup içi bağlılık düzeyinin ($F=8,76$; $p<0,05$) farklılık gösterdiği görülmektedir. Post Hoc TUKEY analizi sonucunda farkın bütün boyutlarda ve genel grup içi bağlılıklarında ilkokullarda çalışan öğretmenlerle liselerde çalışanlar arasında ve ortaokullarda çalışanlarla liselerde çalışanlar arasında ve liselerde çalışanlar aleyhine düşük olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin grup içi bağlılık düzeylerinin alt boyutlarda ve genel olarak ilkokullarda ve ortaokullarda çalışan öğretmenlerin liselerde çalışan öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerinin görev yaptıkları kademeye göre aile ilişkileri boyutunda ($F=1,45$; $p>0,05$) ve akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($F=,15$; $p>0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($F=1,45$; $p>0,05$) farklılık göstermemektedir. Ancak arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($F=4,35$; $p<0,05$) farklılık göstermektedir. Post Hoc TUKEY analizi sonucunda arkadaşlık ilişkileri boyutunda düzeylerinde farkın ortaokullarda çalışan öğretmenlerle liselerde çalışan öğretmenler arasında ve liselerde çalışan öğretmenler lehine yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerinin görev yaptıkları kademeye göre arkadaşlık ilişkilerinde liselerde çalışanların ortaokullarda çalışanlardan daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin yaşlarına göre ANOVA testi analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Öğretmenlerin Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Algılarının Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Analizi

	Yaş	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Sosyal bütünlük boyutu	24-35	85	2,98	,98	3,64	,01*	1-2
	36-40	80	3,39	,78			
	41-45	56	3,19	,74			
	46 ve +	57	3,33	,86			
Görev bağlılığı boyutu	24-35	85	3,06	,99	3,05	,02*	1-4
	36-40	80	3,33	,82			
	41-45	56	3,30	,81			
	46 ve +	57	3,52	,89			
Sosyal çekicilik boyutu	24-35	85	3,16	,98	4,03	,00*	1-4
	36-40	80	3,33	,85			
	41-45	56	3,26	,73			
	46 ve +	57	3,67	,81			
Genel grup içi bağlılık düzeyi	24-35	85	3,06	,46	6,42	,00*	1-2; 1-4
	36-40	80	3,36	,59			
	41-45	56	3,24	,57			
	46 ve +	57	3,48	,48			
Aile ilişkileri boyutu	24-35	85	4,02	,93	1,09	,35	-
	36-40	80	3,86	,82			
	41-45	56	3,76	,92			
	46 ve +	57	4,01	,94			
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	24-35	85	2,93	,99	,15	,93	-
	36-40	80	2,84	,91			
	41-45	56	2,86	,80			
	46 ve +	57	2,85	,81			
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	24-35	85	3,36	,88	3,18	,02*	1-2
	36-40	80	3,01	,68			
	41-45	56	3,10	,67			
	46 ve +	57	3,15	,72			
Genel sosyal ilişki düzeyi	24-35	85	3,43	,75	1,65	,17	-
	36-40	80	3,22	,65			
	41-45	56	3,23	,64			
	46 ve +	57	3,32	,63			

* $p < 0,05$ 1. 24-35 yaş 2. 36-40 yaş 3. 41-45 yaş 4. 46 yaş ve +

Tablo 8'de eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin yaşlarına göre analiz sonuçları yer almaktadır. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin yaşlarına göre sosyal bütünlük boyutunda ($F=3,64$; $p < 0,05$), görev bağlılığı boyutunda ($F=3,05$; $p < 0,05$), sosyal çekicilik boyutunda ($F=4,03$; $p < 0,05$) genel grup içi bağlılık düzeyinin ($F=6,42$; $p < 0,05$) farklılık gösterdiği görülmektedir. Post Hoc TUKEY

analizi sonucunda sosyal bütünlük boyutunda 24-35 yaş ile 36-40 yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 36-40 yaş lehine fark olduğu görülmüştür. Görev bağlılığı boyutunda 24-35 yaş ile 46 ve üstü yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 46 yaş ve üstündeki öğretmenler lehine fark olduğu görülmüştür. Sosyal çekicilik boyutunda 24-35 yaş ile 46 ve üstü yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 46 yaş ve üstündeki öğretmenler lehine fark olduğu görülmüştür. Genel grup içi bağlılık düzeylerinde 24-35 yaş ile 36-40 yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 36-40 yaş lehine ve 24-35 yaş ile 46 ve üstü yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 46 yaş ve üstündeki öğretmenler lehine fark olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerinin yaşa göre aile ilişkileri boyutunda ($F=1,09$; $p>0,05$), akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($F=,15$; $p>0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($F=1,65$; $p>0,05$) farklılık göstermemektedir. Ancak arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($F=3,18$; $p<0,05$) farklılık göstermektedir. Post Hoc TUKEY analizi sonucunda arkadaşlık ilişkileri boyutunda 24-35 yaş ile 36-40 yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 24-35 yaş lehine fark olduğu görülmüştür.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki alguları öğretmenlerin medeni duruma göre t testi analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Öğretmenlerin Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Algularının Öğretmenlerin Medeni Duruma Göre Analizi

	Medeni durum	n	$\bar{X}$	s	t	p
Sosyal bütünlük boyutu	Evli	243	3,23	,82	1,06	,28
	Bekar	35	3,07	,94		
Görev bağlılığı boyutu	Evli	243	3,28	,87	,03	,96
	Bekar	35	3,27	,85		
Sosyal çekicilik boyutu	Evli	243	3,34	,85	,57	,56
	Bekar	35	3,25	,95		
Genel grup içi bağlılık düzeyi	Evli	243	3,28	,52	,98	,32
	Bekar	35	3,18	,69		
Aile ilişkileri boyutu	Evli	243	3,91	,93	-,10	,91
	Bekar	35	3,93	,98		
Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Evli	243	2,90	,87	1,45	,14
	Bekar	35	2,67	,98		
Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Evli	243	3,14	,75	-1,40	,16
	Bekar	35	3,34	,85		
Genel sosyal ilişki düzeyi	Evli	243	3,30	,67	-,10	,91
	Bekar	35	3,31	,76		

* $p<0,05$

Tablo 9'da eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki alguları öğretmenlerin

medeni duruma göre analiz sonuçları yer almaktadır. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin eğitim düzeylerine göre sosyal bütünlük boyutunda ($t=1,06$; $p>0,05$), görev bağlılığı boyutunda ($t=,03$; $p>0,05$), sosyal çekicilik boyutunda ($t= ,57$; $p>0,05$) ve genel grup içi bağlılık düzeylerinde ($t=,98$; $p>0,05$) farklılık görülmemektedir. Bulgular öğretmenlerin medeni durumlarına göre eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır.

Eğitim örgütlerinde sosyal ilişki düzeylerinin medeni durumlarına göre aile ilişkileri boyutunda ($t=-,10$; $p>0,05$), akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutunda ($t=1,45$; $p>0,05$), arkadaşlık ilişkileri boyutunda ($t=-1,40$; $p>0,05$) ve genel sosyal ilişki düzeyinde ($t=-,10$; $p>0,05$) farklılık görülmemektedir. Bulgular öğretmenlerin medeni durumlarına göre eğitim örgütlerinde sosyal ilişki düzeylerinin alt boyutlarda ve genel olarak farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi "Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki arasındaki ilişki düzeyi nedir?" biçiminde belirlenmiştir. Bu soruya yanıt bulmak için analiz sonucunda Tablo 10'da verilen bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 10.

Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık ve Sosyal İlişki Arasındaki İlişki Düzeyine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları (n=278)

		Aile ilişkileri boyutu	Akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu	Arkadaşlık ilişkileri boyutu	Genel sosyal ilişki düzeyi
Sosyal bütünlük boyutu	r	,079**	,116**	,065*	,107*
Görev bağlılığı boyutu	r	,036**	-,075*	-,083**	-,052**
Sosyal çekicilik boyutu	r	,029*	,037**	-,021**	,017*
Genel grup içi bağlılık düzeyi	r	,082**	,057*	-,008*	,053*

** $p>0,01$

* $p>0,05$

Tablo 10'da eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki arasındaki ilişki düzeyine ilişkin Pearson korelasyon analizi bulguları yer almaktadır. İlişki düzeylerinin yorumlanmasında korelasyon katsayısı ± 0.00 - ± 0.29 aralığında ise düşük, ± 0.30 - ± 0.69 aralığında ise orta, ± 0.70 - ± 1.00 aralığı yüksek ilişki olduğu şeklinde yorumlanması gerektiği belirtilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Buna göre öğretmenlerin grup içi bağlılık düzeyleri ile sosyal ilişki düzeyleri arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,05$; $p<,05$). Buna göre öğretmenlerin grup içi bağlılık düzeyleri arttıkça sosyal ilişki düzeyleri de artmaktadır. Başka ifade ile öğretmenlerin sosyal ilişki düzeyleri arttıkça grup içi bağlılık düzeyleri de artmaktadır.

Sosyal bütünlük boyutuyla aile ilişkileri boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,079$; $p<,05$). Sosyal bütünlük boyutuyla akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,116$; $p<,05$). Sosyal bütünlük boyutuyla arkadaşlık ilişkileri boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,065$; $p<,05$). Sosyal bütünlük boyutuyla genel sosyal ilişki düzeyi arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,107$; $p<,05$).

Görev bağlılığı boyutuyla aile ilişkileri boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,036$; $p<,05$). Görev bağlılığı boyutuyla akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu arasında negatif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=-,075$; $p<,05$). Görev bağlılığı boyutuyla arkadaşlık ilişkileri boyutu arasında negatif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=-,083$; $p<,05$). Görev bağlılığı boyutuyla genel sosyal ilişki düzeyi arasında negatif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=-,052$; $p<,05$).

Sosyal çekicilik boyutuyla aile ilişkileri boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,029$; $p<,05$). Sosyal çekicilik boyutuyla akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,037$; $p<,05$). Sosyal çekicilik boyutuyla arkadaşlık ilişkileri boyutu arasında negatif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=-,021$; $p<,05$). Sosyal çekicilik boyutuyla genel sosyal ilişki düzeyi arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmektedir ($r=,017$; $p<,05$).

Tartışma ve Sonuç

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık algılarının bütün boyutlar ve genel olarak "Orta" düzeydedir. Eğitim örgütlerinde sosyal ilişki algılarının yüksek düzeyde diğer boyutlarda orta düzeydedir. Genel sosyal ilişki düzeyi ise orta düzeyde ölçülmüştür. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin cinsiyet, öğrenim düzeyi ve medeni duruma göre farklılık göstermediği ancak kariyer düzeyi, kademe ve yaşa göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algılarının kariyer düzeylerine göre sosyal çekicilik boyutunda öğretmen unvanlılar ile uzman öğretmen unvanlılar arasında uzman öğretmen unvanlılar lehine ve öğretmen unvanlılarla başöğretmen unvanlılar arasında ve başöğretmen unvanlılar lehine yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmen unvanlıların grup içi bağlılık düzeylerinin uzman ve başöğretmen unvanlılara göre düşük düzeydedir.

Öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerinin kariyer düzeylerine göre arkadaşlık ilişkileri boyutunda ve genel sosyal ilişki düzeyinde öğretmen unvanlılar ile uzman öğretmen unvanlılar arasında ve öğretmenler lehine yüksek olduğu görülmüştür.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık ve sosyal ilişki algıları öğretmenlerin kademelerine bütün boyutlarda ve genel grup içi bağlılıklarında ilkokullarda çalışan öğretmenlerle liselerde çalışanlar arasında ve ortaokullarda çalışanlarla liselerde çalışanlar arasında ve liselerde çalışanlar aleyhine düşük olduğu görülmüştür. Buna göre öğretmenlerin grup içi bağlılık düzeylerinin alt boyutlarda ve genel olarak ilkokullarda ve ortaokullarda çalışan öğretmenlerin liselerde çalışan öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerinin görev yaptıkları kademeye göre arkadaşlık ilişkileri boyutunda ortaokullarda çalışan öğretmenlerle liselerde çalışan öğretmenler arasında ve liselerde çalışan öğretmenler lehine yüksek olduğu görülmüştür.

Eğitim örgütlerinde grup içi bağlılık düzeylerinin yaşlarına göre sosyal bütünlük boyutunda 24-35 yaş ile 36-40 yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 36-40 yaş lehine fark olduğu görülmüştür. Görev bağlılığı boyutunda 24-35 yaş ile 46 ve üstü yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 46 yaş ve üstündeki öğretmenler lehine fark olduğu görülmüştür. Sosyal çekicilik boyutunda 24-35 yaş ile 46 ve üstü yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 46 yaş ve üstündeki öğretmenler lehine fark olduğu görülmüştür. Genel grup içi bağlılık düzeylerinde 24-35 yaş ile 36-40 yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 36-40 yaş lehine ve 24-35 yaş ile 46 ve üstü yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 46 yaş ve üstündeki öğretmenler lehine fark olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerinin yaşa göre arkadaşlık ilişkileri boyutunda 24-35 yaş ile 36-40 yaş arasında farklılık olduğu ve farkın 24-35 yaş lehine fark olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin grup içi bağlılık düzeyleri ile sosyal ilişki düzeyleri arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerin grup içi bağlılık düzeyleri arttıkça sosyal ilişki düzeyleri de artmaktadır.

Sosyal bütünlük boyutuyla aile ilişkileri boyutu, akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu, arkadaşlık ilişkileri boyutu ve genel sosyal ilişki düzeyi arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Görev bağlılığı boyutuyla aile ilişkileri boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülürken görev bağlılığı boyutuyla akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu, arkadaşlık ilişkileri boyutu ve genel sosyal ilişki düzeyi arasında negatif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu saptanmıştır.

Sosyal çekicilik boyutuyla aile ilişkileri boyutu, akrabalık/komşuluk ilişkileri boyutu ve genel sosyal ilişki düzeyi arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki görülmüştür. Ancak sosyal çekicilik boyutuyla arkadaşlık ilişkileri boyutu arasında negatif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu görülmüştür.

Öneriler

- ❖ Öğretmenlerin grup içi bağlılıklarını arttırmaya yönelik olarak çeşitli etkinlikler ve kaynaştırmaya yönelik faaliyetler yapılabilir.
- ❖ Öğretmenlerin sosyal ilişki düzeylerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

- ❖ Öğretmenlerin grup içi bağlılıklarından sosyal bütünlükle ilgili düzeyi arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- ❖ Öğretmenlerin sosyal ilişkileri ile ilgili olarak akrabalık/komşuluk ilişkilerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- ❖ Öğretmenlerden öğretmen unvanlıların grup içi bağlılık düzeylerinin artırılmasına yönelik faaliyetler yapılabilir.
- ❖ Liselerde çalışan öğretmenlerin grup içi bağlılık düzeylerini arttırmaya yönelik ilave çalışmalar yapılabilir.
- ❖ Öğretmenlerin hem grup içi bağlılık hem de sosyal ilişki düzeylerini arttırmaya yönelik yapılabilecek çalışmalar konulu araştırma yapılarak bu çalışmadan elde edilen bilgiler doğrultusunda çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkök, F. (2003). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi (Öğretmen el kitabı)* (4. Basım). İstanbul: Özgür Yayınevi.
- Alhija, F. N. A., & Fresko, B. (2010). Socialization of new teachers: Does induction matter?. *Teaching and teacher education*, 26(8), 1592-1597.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe sözlüğü* (4. Basım). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Costa, C., Murphy, M. (2015). Bourdieu, Habitus and Social Research: The Art of Application. Publication: Palgrave-Springer.
- Gallup, (2013). State of the Global Workplace, <http://www.gallup.com/strategicconsulting/164735/state-globalworkplace.aspx>.
- Gibson, C. B. (1999). Do they do what they believe they can? Group efficacy and group effectiveness across tasks and cultures. *Academy of Management Journal*, 42(2), 138-152.
- Giddens, A. (2012). "Sosyoloji Nedir?", "Örgütler ve Ağlar". Cemal Güzel (Ed.). Sosyoloji (1. Baskı). İstanbul: Kırmızı Yayınları, (36-63, 680-727).
- Güney, S. (2020). *Örgütsel Davranış*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hops, H. (1983). Children's social competence and skills: current research practices and future directions. *Behavior Therapy*, 14(1), 3-18. <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari/>
- Kabasakal, Z., Çelik N. (2010). The effects of social skills' training on elementary school students' social adjustment. *Elementary Education Online*, 9(1), 203-212, <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Karacaoğlu, K., ve Güney, Y. (2010). Öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının, örgütsel vatandaşlık davranışları üzerindeki etkisi: Nevşehir ili örneği. *Öneri Dergisi*, 9(34), 137-153
- Köse, M. F., Öztürk, M. A., & Acar, A (2022). Sosyal İlişkiler Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 42, 1-20. <https://doi.org/10.26650/SJ.2022.42.1.0071>
- Leberecht, T. (2015). *Business Romantik*. (çev.Tümay, N.), İstanbul: Okuyan Us Yayıncılık.

- McFall, W.T. (1982). Tooth loss in 100 treated patients with periodontal disease. a longterm study. *Journal of Periodontology*, 53(1), 539-549.
- McPherson, M., & Smith-Lovin, L. (2002). Cohesion and membership duration: linking groups, relations and individuals in an ecology of affiliation. In *Advances in group processes* (pp. 1-36). Emerald Group Publishing Limited.
- Özdemir, A. A. (2008). Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Yapılan Bir Alan Araştırması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 81-102.
- Özüğurlu, A. (2006). Sosyal Sermaye: Kamunun Trajedisi ya da Emeğin Sömürgeleştirilmesinde Yeni Bir Eşik1. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (12), 188-213.
- Pescosolido, A. T. (2001). Informal leaders and the development of group efficacy. *Small group research*, 32(1), 74-93.
- Reuters, (2014). U.S. sues N.Y.company that workers say made them pray, say 'I love
- Schwartz, B. (2015). *Neden Çalışırız?*.(çev. Bakkal Kalem, A.). İstanbul: Optimist Yayınevi.
- Segrin C, Givertz M. (2003). *Hand of communication and social interaction skills*. İçinde: Ed. Greene J.O., Burleson B.R. Lawrence Erlbaum Associates Publishers; s. 135-176.
- Sezal, İ. (Ed.) (2014). *Sosyolojiye giriş* (5. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Uludağ, Y. (2017). *İş Tatmininde Kişilik Özelliklerinin ve Sosyal İlişkilerin Rolü: Bir Enerji İşletmesinde Araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalom, I. D. (2005). *The Schopenhauer cure*. HarperCollins Publishers. you" <https://www.reuters.com/article/us-usa-newyork-onionhead-idINKBN0EM2PR20140611>
- Yurdakul, A. (2021). Öğretmenlerin grup içi bağlılıklarına etki eden bireysel ve örgütsel değişkenler, (Yayımlanmamış doktora tezi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli
- Yurdakul, A. & Çelik, K. (2022). Eğitim Örgütlerinde Grup İçi Bağlılık: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2) , 116-131. DOI: 10.17860/mersinefd.950409